

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 11 (1318) 15 САКАВІКА 2017 г.

21 сакавіка - Сусветны дзень паэзіі

НОВЫ ЗАМАК № 5

У менскім выдавецтве "Кнігазбор" свет пабачыў літаратурны альманах "Новы замак" Гарадзенскага абласнога аддзялення грамадскага аб'яднання "Саюз беларускіх пісменнікаў". З друку выйшла ўжо пяць выпускаў. "Новы замак" на гэты раз парадуе чытачоў прозай старой Гародні: "Гістарычнымі палотнамі" Сяргея Астраўцова і апавяданнямі Віктара Варанца. Хто любіць паэзію з вялікім задавальненнем прачытаюць вершы Святланы Абдулаевай, Рычарда Бялячыча, Уладзіміра Васько, Юркі Голуба, Міколы Канановіча, Мечыслава Курывічы, Аліны Паўлоўскай, Сяргея Чыгрына. Проза Прынёманія парадуе творчымі адкрыццямі Валянціна Дубатоўкі, Міхася

Зінюка, Альжбеты Кеды, Віктара Сазонава, Андрэя Мялецкі, Віктара Шукловіча, Міколы Канановіча. З публіцыстыкі таксама чытачам будзе на што кінучь вока. А гэта "Сказ пра Каложу" Яўгена Петрашэвіча, "Яздымалі "Пана Тадэвуша" у 1928 годзе" Інгі Астраваў, згадку пра Алега Лойку Сяргея Чыгрына, успаміны Аляксея Пяткевіча з мінулага гарадзенскай пісменніцкай суполкі, пра творчасць Зніча разважае Таццяна Трафімчык, пра архіў Юрыя Гуменюка распавядае Віктар Жыбуль. Анатоль Брушевіч пазнаёміць чытачу з пытаннямі энтраўпі ў сістэме мастацкага слова, а Сяргей Астраўцоў - з публіцыстычнымі матэрыяламі "Апавяданне Быкава пра Быка-

ва і Карпюка" і "486 лістоў да беларускай эміграцыі". Як бачыце, у "Новым замку" ёсьць што пачытаць.

Барыс Баль,
Беларускае Радыё
Радыё.

130 гадоў з дня нараджэння Алеся Гаруна

Алесь ГАРУН (сапр. імя Аляксандар Уладзіміравіч Прушынскі; 11 сакавіка 1887 - 28 ліпеня 1920) - беларускі паэт, празаік, публіцыст, дзяяч беларускага Адраджэння пачатку XX стагоддзя.

Нарадзіўся 11 сакавіка 1887 года ў фальварку Новы Двор (цяпер у межах Менска) у сям'і чорнарабочага. Скончыў гарадскую прыходскую вучэльню ў Менску (1897), вучыўся ў рамесніцкай вучэльні. З 1902 года працаў па сталяром у розных майстэрнях і на мэблевай фабрыцы ў Менску.

У 1904 годзе ўступіў у партыю эсэраў і актыўна ўключыўся ў падпольную рэвалюцыйную дзеянасць. У 1907 годзе арыштаваны. 26 лютага 1908 года. Віленская судовая палата прыгаварыла Алеся Гаруна да чатырох га-

доў астрогу, як непаўнагадоўага. Аднак пракурор апратэставаў пастанову судовай палаты, і ў ліпені 1908 г. Алесь Гарун быў асуджаны на катаргу. Білстапада катарага была заменена на дзве зігадовую высылку ў Сібір.

У Менск Гарун вярнуўся ў верасні 1917 года. У 1918 годзе, падчас чарніцкай акупацыі, рэдагаваў газету "Беларускія шляхи". У 1919 годзе, пасля заняцця Менска палікамі, стаў сябрам Беларускай вайсковай камісіі. У жніўні 1919 года ўзначалі Часовы беларускі нацыянальны камітэт, які ўключаў радных Рады БНР.

У ліпені 1920 года захварэў. Санітарны цягнік вывез яго ў Кракаў. Памёр 28 ліпеня 1920 г. Пахаваны ў Кракаве на вайсковых Ракавіцкіх могілках.

У друку дэбютаваў ве-

ршам "Маші-Беларусі" ў 1907 годзе (газета "Наша Ніва").

Выйшаў зборнік паэзіі "Матчын дар" (меўся быць выдадзены ў Вільні ў 1914 г., але выйшаў толькі ў 1918, перавыданне 1929, факсімільнае выданне ў 1988), таксама зборнік "Жывыя казкі" (1920).

Bikinėdysia.

Аб павышэнні ролі патрыятычнага выхавання

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скаріны"
220034, г. Мінск вул. Румянцева, 13, тэл. 284-85-11, разліковы разлік
№ 3015741233011 у Аддзяленні па Мінску і Мінскай вобласці №539 ААТ "Белінвестбанка",
г. Мінск, код 739

24 лютага 2017 г. № 26

Аб павышэнні ролі патрыятычнага
выхавання ў сістэме адукацыі
Рэспублікі Беларусь

Паважаны Ігар Васільевіч!

Нас вельмі непакоіць стан патрыятычнага выхавання ў сістэме адукацыі нашай краіны. Гэта звязана з тым, што наша маладзь дрэнна ведае сваю гісторыю, кепска валодае дзяржаўнай беларускай мовай і часам абыякава ставіцца да шматлікіх помнікаў гісторыі і культуры на тэрыторыі нашай краіны.

У сувязі з гэтым просім Вас на бліжэйшай калегіі Міністэрства аблмеркаваць стан патрыятычнага выхавання нашай маладзі, пачынаючы з дзіцячага садка і заканчваючы ВНУ.

Мы прапануем закупіць дакументальныя фільмы на гістарычную тэму, знятая на кінастудыі "Летапіс", а таксама на канале АНТ, перавесці іх у фармат і забяспечыць ім ўсе навучальныя установы краіны.

Для дзіцячых садкоў неабходна закупіць беларускія мультфільмы, знятые на дзяржаўнай беларускай мове, для выкарыстання ў штодзённай працы выхавацеляў.

Асноўны дзень для патрыятычнага выхавання можа быць субота, калі вучні павінны наведваць мясцовыя і рэспубліканскія музеі, займацца краязнаўчай працай, а вучні старэйшых класаў - удзельнічаць у археалагічных раскопках, а таксама ўдзельнічаць у валанцёрскай працы па добраўпарамдкаванні гістарычных мясцін, у тым ліку і старадаўніх могілак.

З верасня 2017 г. вярнуць выкладанне гісторыі і геаграфіі Беларусі на дзяржаўную беларускую мову, незалежна ад мовы навучання установы.

ISSN 2073-7033

З верасня 2017 г. прадугледзець павелічэнне колькасці гадзін па гісторыі і курса "Беларуская мова. Прафесійная лексіка" ва ўсіх ВНУ краіны і ўвесці абавязковую форму контролю - экзамен. (Пра гэта неаднаразова выказваўся старшыня Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навукі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь доктар гістарычных навук, прафесар І.А. Марзалюк).

З павагай,

Старшыня ТБМ

А. Трусаў.

60 гадоў - Алесю Астроўскуму

Алесь Аляксандравіч АСТРОЎСКІ (нар. 19 сакавіка 1957, Гародня) - беларускі марфолаг, доктар медыцынскіх навук (1993), прафесар (1994), грамадска-палітычны дзеяч.

Скончыў Гародзенскі медыцынскі інстытут (1980). Адпрацаваў 34 гады тут жа, 20 з якіх - на пасадзе прафесара. Выкладаў па-беларуску. Навуковыя працы па марфалагічным аналізе рэгенератыўнага патэнцыялу эпідормісу, развіцці вытворных эпідэрмісу ў розных відах скурных трансплантатаў і вияўленні іх рэпатрагічных уласцівасцяў у сысуну, распрацуўцы мінімальная траўматычных спосабаў атрымання скурных трансплантантаў.

З 2010 года ўключыўся ў актыўную і паспяховую барацьбу за права навучання для дзяцей на беларускай мове ў школах Гародні.

У 2014 годзе звольнены з універсітэта

за два з паловай гады да пенсіі.

Bikinėdysia.

За беларускамоўнае навучанне

У Гародні (Кастрычніцкі раён) з ініцыятывы сям'і Віталя і Аксаны Станкевічаў на вул. Рэпіна ў д/c № 65 ёсьць магчымасць сфармаваць чацвёртую ў горадзе беларускую групу, але, ці хопіць часу да 1 красавіка? Для стварэння групы не хапае некалькіх бацькоўскіх заяў! Ахвочыя далучыцца да беларускай групы адразу тэлефануць Віталю і Аксане Станкевічам: +375(44) 768-05-14(Вэлкам), +375 (33) 381-72-78(МТС).

Акрамя ініцыятараў

Пры стварэнні новых беларускіх груп у Ленінскім раёне неабходна тэлефанаваць у д/c № 45 і ў аддзеле адукацыі Ленінскага раёна (вул. Савецкая, 14, каб 253, Рэкец Наталля Пятроўна і Чурак Наталля Аляксандраўна) -74-07-85. І зрабіць гэта неабходна да 1 красавіка 2017 г.

Тэлефоны для канタкту Гарадзенскай абласнай арганізацыі ТБМ: 943-58-09, 342-16-17 (Крой Аляксандар), 285-93-07 (Буднік Іван). Эл. пошта: tbm.garodnia@tut.by.

Абсолютная большинство населения двух самых вилок национальных супольніцтв Гарадзеншчыны (беларусы і палікі) яшчэ ніядаўна, у часы апошніх перапісів населеніцтва (1999, 2009) признавали беларускую мову роднай. Што змянілася за часы незалежнасці ў моўным пытанні сярод беларусаў, палікаў, рускіх, украінцаў і іншых нацыянальных супольніцтв Гарадзеншчыны, асабліва паміж перапісамі населеніцтва? У адкрытых крываіцах усе дадзеныя знайсці цякка, прыйшлося часткова шукать у закрытых дзяржаўных крываіцах і дапрацоўваць на калькулятары. Зрабіць дэталёвую выснову па моўнай дэмографіі без доступу да усіх звестак і новых методык падліку даволі складана. Але і з таго што ёсць, можна заўважыць тэкстанічную змену, якія ўжо толькі дзяржава можа праводзіць пры тэрміновых заходах... верагодна, у іншых рэгіёнах Беларусі сітуацыя значна горшыя. Існуе вілікая небяспека, што на перапісі населеніцтва 2019 г. больш паловы населеніцтва Беларусі, признала роднай не беларускую мову, як было больш стагоддзя з першага перапісу Расейскай імперыі у 1897 г., а рускую.

Добра, што нарэшце прагучалі і правильныя думкі пра беларускую мову ад А.Г. Лукашэнкі: "Мы нацыя, а ў кожнай нацыі ёсьць свае прыкметы. І галоўнае акрамя тэрытарыяльнай ізалясці і суверэнісці - гэта мова. Чаму мы павінны адмовіцца ад беларускай мовы?"

I частка

У 1991 г. на геаграфічнай карце свету з'явілася новая дзяржава. 19.09.1991 г., 25 гадоў назад Вярхоўны Савет Беларусі выдаў Законы Рэспублікі Беларусь аб дзяржаўным суверэнітэце, назве краіны і транслітэрациі назывы "Беларусь" на іншыя мовы. Прыняты былі беларускі дзяржаўны сімвалы: бел-чырвона-белы сцяг і гісторычны герб "Пагоня". Дзяржаўнасць беларускай мовы, як адзінай дзяржаўнай была прынята да атрымання Незалежнасці, яшчэ ў БССР 26 студзеня 1990 г. Рускія атрымала статус мовы міжнародных зносін. Такія законы прыйшли ў большасці рэспублік бывшага СССР.

У Гародні групай спецыялістаў на чале з намеснікам старшыні гарвыканкамі Аляксандрам Мілінкевічам была вывучана і прааналізавана моўная сітуацыя, каб распачаць вывучанне па-беларуску. Вырашылі, што згодна з нацыянальным складам населеніцтва Гарадзеншчыны і апошнім перапісам населеніцтва (дзе абсолютная большасць не толькі беларусаў, але і палікаў) беларускую мову признали роднай, неабходна адкрыць першыя беларускія класы. У іх пайшло ў 1993/1994 гг. каля 75-80% першакласнікаў. Астатнія навучаліся па-руску, таксама як і ва ўсіх старэйших класах. Гвалтам у Гародні нікога не пераводзіў і не прымушаў вычыцца на беларускай мове. Усё было вельмі ўзважана. Колькасць вучняў ва ўсіх школах горада па звестках Тамары Талерчык у 1994/1995 н.г. складала 45 357 чалавек. Тыя 75-80% першакласнікаў, якія па-

йшлі ў беларускія класы разам з мінулагоднімі наборамі з беларускай мовай навучання складалі ўсюго 13315 чал. (29,4%), з рускай мовай навучання 31776 чал. (70,6%).
Пасля рэферэндуму, з лета-весені 1995 г., вельмі хутка колькасць вучняў у класах з беларускай мовай пачала змяншыцца... Штучна створанай дызырыентациі грамадства скарысталіся нешматлікія бацькі беларусафобы, і прыбацькі, якія не хацелі напружавацца ў вывучэнні беларускай мовы. Яны думалі, што пры пераводзе дзіцяці на рускую мову здымуцца іншыя набалельныя для іх проблемы. Адчуваючы падтрымку на самым версе, яны разам з адміністрацыяй некаторых школ хадзілі і агітавалі аб пераводзе 2,3,4 беларускіх класаў па рускамоўніцтве. Беларускія культурна-дзяржаўныя каштоўнасці пасля рэферэндуму былі знікліраваны і гэта давала адпаведныя вынікі. Воля шматлікіх беларускіх бацькоў была спаралізавана яшчэ ад шоку пасля рэферэндуму... Шмат хто бацькі слёзы на вачах бацькоў. Светлай памяці, шырокавядомы гарадзенскі мастак і грамадскі дзе-

з грамадскімі арганізацыямі працягвалі ствараць беларускія класы і ў першыя гады пасля рэферэндуму скрыні, дзе дарослыя бацькі вырашалі лёс яе роднай мовы. На Гарадзеншчыне, у гэтыя цяжкі перыяд 1995 г. актыўніцтвы ТБМ, ТБШ і іншых грамадскіх арганізацый змаглі аўяднацца і неяк стрымаць імгненнем працэс разбурэння беларускага школьніцтва ў парыўні з усходнім абласцямі краіны. Але гэта толькі часова запаволіла рух імперскага свету і падзення колькасці вучняў беларускіх класаў. На графіку відаць падзенне па 2 абласцях і Беларусі (Гарадзеншчына і Гомельшчына выбраны, як власці з найлепшымі і найгоршымі паказычкамі).

Нягледзячы на магутны ціск прыхільнікаў новага мунонага курсу, бацькі разам з актыўністамі ТБМ і іншых грамадскіх арганізацый коштам неверагодных выслілкаў стрымвалі радыкалаў хутка перавесці класы на рускую мову (праводзілі сходы і глумачылі сітуацыю). У некаторых навучальных установах (дзе адміністрацыя прыхільна ставілася да беларускай мовы) бацькі разам

тэграціі пачалі закрываць рускія школы і адкрываць замест іх беларускія?

Новы курс беларускія чыноўнікі, як самыя адказныя ў былым СССР сталі выконваць і перавыконваць, было проста галавакружэнне ад поспеху па выцясненні беларускай мовы са школы, ВНУ, іншых навучальных установ, усіх сфераў гаспадаркі. Гэта нагада часы Мазурава і Хрушчова...

Намагаючыся аднавіць беларусізацыю, у студзені 1959 на святкаванні 40-годдзя БССР Кірыла Мазураў зрабіў даклад на беларускай мове. У перапынку Мікіта Хрушчоў, які сядзеў у презідіуме, пачаў

Ва ўсіх сферах народнай гаспадаркі, культуры і мастацтва адбыўся неверагодны перагін, дзе мова аўтахтоннага населеніцтва знаходзіцца ў дыскрымінаваным стане. А мова суседняй краіны, якой нічога не пагражае ў сваі дзяржаве, мае ў нас неверагодны перавагі ва ўсім. Каля мы незалежная краіна, то і дзяржаўныя мовы на сёння павінны мець, як мінімум аднолькавыя права ва ўсіх сферах дзеяনні грамадства. Грамадства ў большасці падрыхтаваны, каб вучыць мовы не па выбары, а дзве дзяржаўныя мовы не па роўных умовах для кожнай. Пра што нарэшце, неаднارозова, загаварылі на самым версе. Толькі шкада, што іх правільныя слова губляюцца ўжо на ўзроўні аблыканкамаў, не даходзячы да райвыканкамаў і ніжэй.

Аддзелы адукацыі прайвіц уласныя крэатыўныя пашырэнні і папулярызацыі

Таблица № 1

Дынаміка размеркавання школ па мове навучання (на пачатак верасня ад Тамары Талерчык) да вясенняга рэферэндуму 1995 года і пасля яго 1995/1996, 1996/1997.

Школы Гародні	1994/95	1995/96	1996/97
Усяго школ	35	35	36
Беларускія	27	3	1
Рускія	6	7	10
Змешаныя (беларуска-рускія)	29	28	24
Польскія	-	-	1
Усяго вучняў у школах горада	45357	46971	46854
З беларускай мовай навучання	13315 (29,4%)	10461 (22,3%)	8382 (17,9%)
З рускай мовай навучання	32042 (70,6%)	36510 (77,7%)	38049 (81,2%)
З польскай мовай навучання	-	-	483 (0,9%)

Таблица № 2

Колькасць вучняў у школах, дзе захаваліся беларускія класы (2003/2004 гг., афіц. дадзеныя на 13.05. 2004 г.)

Школы (№)	Колькасць вучняў ў гэтых школах у беларускамоўных класах (чал.)
Кастрычніцкі раён	
3	21
5	Каля 100
6	23
26	59
34	26
Усяго вучняў у школах	
Кастрычніцкага раёна	229
Ленінскі раён	
21	110
27	16
32	304
Усяго вучняў у школах	
Ленінскага раёна	430
Усяго вучняў у Гародні	
	Каля 660

з грамадскімі арганізацыямі працягвалі ствараць беларускія класы і ў першыя гады пасля рэферэндуму. Не толькі на Гарадзеншчыне, на ўсёй Беларусі тысячы дзяцей змаглі атрымкаю адкульянацию на беларускай мове. Створэнне беларускага класа па ініцыятыве бацькоў у другі палове 90-х гадоў можна было назваць подзвігам. Як і пазней у 2010 г. у Гародні... Лічбы графіка падзення долі беларускіх вучняў красамоўна сведчаць пра ту складаную ситуацію

Ініцыятыўныя бацькі і

актыўніцтвы грамадскіх арганізацый абходзілі сотні кватэр запрашаючы іншых бацькоў да беларускіх класаў, а міністэрства чыноўнікі і мясцовыя ўлады стваралі новыя, больш прадуманыя механізмы выцяснення беларускай мовы, якія не паспела до 1990 г. нават заняць адпаведнае месца, будучы дзяржаўнай. Светлай памяці, вядомы прафесар з Санкт-Пецярбурга Валянцін Грыцкевіч рэферэндум інспіраваны пўнім імперскімі коламі называў лінгвістыдам і этнічнымі беларускага народа. Немагчыма ўяўіць, разважаў ён, каб у Расіі дзеля хуткай ін-

беларускай мовы пакуль не лічыцца прыярытэтам. Відаць на рэгіональным узроўні пакуль не было адпаведнага загаду міністэрства адукацыі...

Наступныя звесткі з аддзела адукацыі за 2003/2004 гады. Што засталося беларускамоўнага ў школах Гародні пасля 10 гадоў "роўнасці мовы"?

Хочацца нагадаць, што ў 1995 г. рэферэндум быў аб наданні рускай мове аднолькавых правоў з беларускай мовай. А што ў выніку выйшла? За больш як 20 гадоў, ініцыятыўы рэферэндуму так нічога і не зрабілі каб выканаць вынікі свайго моўнага рэферэндуму.

II частка

Арганізатары рэфэрэндуму спасылаліся і на тое, што для большасці насельніцтва роднай мовай з'яўляецца руская. Вырашыў праверыцы па перапісах насельніцтва, як па найбольш аб'ектыўных крыніцах інфармацыі, бо мы добра ведаєм, як сёння праводзіцца сацыялагічныя аптытанні. Тых, хто размаўляе дома па-беларуску "знаходзяць" не болей 3-5%. Ніжэй, у табліцы № 3 афіцыйныя дадзенныя па ўсіх раёнах Гарадзенскай вобласці за

2009 г. Механізмы выцясненя беларускай мовы працавалі з 1995 года. Напледзячы на гэтую тэхналагічную 14 гадовую (апошнюю за гісторыю) русіфікацыю для 68,9% (2009) жыхароў Гарадзеншчыны беларуская мова была роднай! А гэта большасць! У 1999 г., лічбы жыхароў, для якіх роднай мовай была беларуская быў ящэ вышэй - 72,6%. А па Беларусі беларуская мова роднай быў у 1999 г. для 81,9% насельніцтва.

Другі важны паказчык

- колькасць людзей, якія звычайна дома размаўляюць па-беларуску. У 1999 г. такіх людзей было на Гарадзеншчыне 53,6%. А гэта зноў большасць насельніцтва вобласці! Атрымоўваецца, што за нас на Гарадзеншчыне вырашыла моўнае пытанне меншасць, прыкрываючыся сярэднерэспубліканскай большасцю? Параўноўваем дадзеныя ў табліцы № 3, якія стараюцца не чапаць дзяржаўную СМІ, яны часцей спасылаюцца на розныя сацыялагічныя аптытанні.

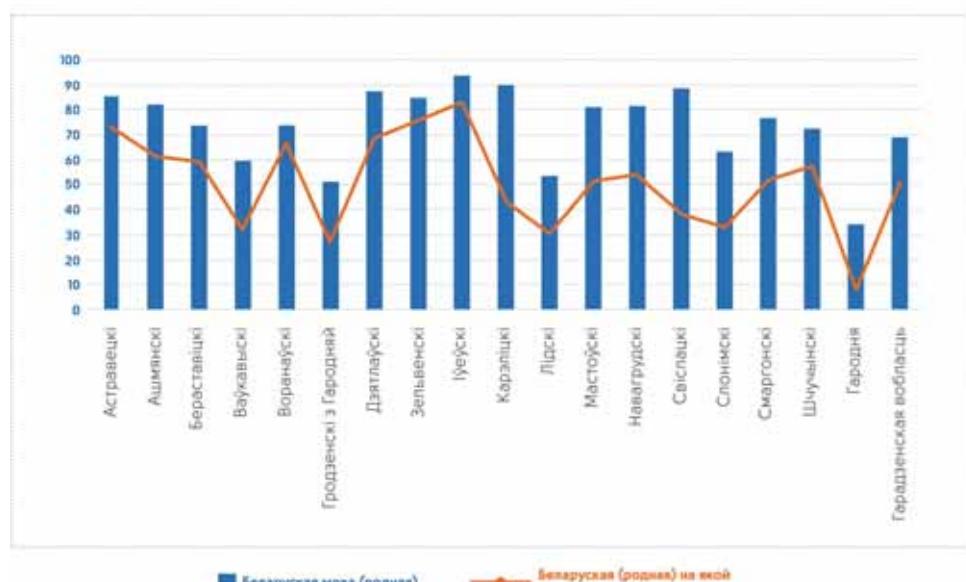
Табліца № 3

Геаграфія беларускай мовы (Гарадзенская вобласць, перапіс 2009 г.)

	Раён	Колькасць нас-ва падчас перапісу (2009)	Колькасць нас-ва ў працэнтах па вобласці (першая лічба Дзяржстату)	Беларускую назвалі роднай	Беларуская (родная) ў працэнтах ад нас-ва раёна	Беларуская (родная) на якой звычайна размаўляюць дома (у лічбах і працэнтах) ад усяго нас-ва раёна	Колькасць нас-ва на 1.09. 2013 г.
1	Астравецкі	24266	2,21 (2,26)	20733	85,44	17988 (74,12)	24024
2	Ашмянскі	32411	2,94 (3,02)	26594	82,0	20239 (62,44)	31456
3	Бераставіцкі	18017	1,66 (1,68)	13256	73,57	10816 (60,03)	16409
4	Ваўкавыскі	75329	7 (7,02)	44806	59,48	24533 (32,56)	72273
5	Воранаўскі	30477	2,79 (2,84)	22419	73,56	20682 (67,86)	27617
6	Гродзенскі	54525	5,11 (5,08)	27921	51,2	15039 (27,58)	50373
7	Дзятлаўскі	29703	2,8 (2,77)	25916	87,25	20583 (69,29)	26820
8	Зельвенскі	19119	1,8 (1,78)	16214	84,8	14540 (76,05)	16870
9	Іўеўскі	28891	2,67 (2,69)	27060	93,66	24330 (84,21)	25734
10	Карэліцкі	24130	2,3 (2,25)	21636	89,66	10742 (44,51)	21847
11	Лідскі	135096	12,58 (12,59)	72256	53,48	41622 (30,80)	133269
12	Мастоўскі	33883	3,14 (3,15)	27393	80,84	17641 (52,06)	30367
13	Навагрудскі	49107	4,68 (4,57)	39969	81,39	26958 (54,89)	46375
14	Свіслацкі	19539	1,83 (1,82)	17319	88,63	7670 (39,25)	17233
15	Слонімскі	67288	6,29 (6,27)	42361	62,95	22569 (33,54)	65712
16	Смаргонскі	55296	5,17 (5,16)	42375	76,63	29032 (52,50)	53804
17	Шчучынскі	47764	4,49 (4,45)	34555	72,34	27854 (58,31)	43357
18	Гароднія	327540	30,54 (30,54)	111953	34,17	23082 (7,04)	53025
19	Гарадзенская вобласць	1 072 381	100 (102,2)	634736	68,96	(51,5; без Гародні 54,1)	1 056 565

Дадзенныя з сайту Дзяржстаткамітэта (у дужках і слупок № 6 - уласныя падлікі ў працэнтах за афіцыйных дадзеных)

Геаграфія беларускай мовы ў (%) ад насельніцтва раёна

Задума. На графіку правільна будзе: Гарадзенскі раён без Городні. Даречы, Меншчына (без Менска) ў 1999 г. мела 83,6 % асобаў, для якіх роднай мовай была беларуская і 58,5 %, якія дома звычайна размаўляюць па-беларуску. Вышэй, чым на Гарадзеншчыне. Таму Меншчына і Гарадзеншчына сталі лідарамі па двух важнейшых моўных паказычках перапісу насельніцтва 1999 г. на карысць беларускай мовы. І гэта пасля рэферэндуму. Па Беларусі колькасць асобаў, для якіх беларуская мова была роднай праз 4 гады пасля рэферэндуму ў 1999 г. складала 73,4 % ад усяго насельніцтва краіны і 36,7 % тых, хто звычайна размаўляюць дома па-беларуску. Сярэдняя лічба па краіне 36,7% атрымалася, дзякуючы 4 астатнім абласцям Беларусі і асабліва Менску, якія, у адрозненні ад Меншчыны і Гарадзеншчыны мелі паказычы: Берасцейшчына - 39,1 %, Віцебшчына - 31,7 %, Гомельшчына - 34,5 %, Магілёўшчына - 30,3 %, г. Менск - 12,9 % (у Менску ў 1999 г.) на 1680,5 тыс. чал. было 216,7 тыс. чал., якія звычайна дома размаўляюць па-беларуску).

Калі ў сярэднім па Беларусі другі важнейшы для нас моўны паказыч (звычайна дома размаўляюць па-беларуску) у 1999 г. быў роўны 36,7 %, дык у 2009 г. ён знізіўся да 23 % (Заканчэнне ў наступным нумары)

Культурна-асветніцкую дзейнасць вядуць паэткі

Як адзначалася на 17 з'ездзе Саюза беларускіх пісьменнікаў, менавіта паэткі і пісьменніцы праводзяць значную частку творчых вечарын ў школах і дамах культуры ў рэгіёнах. 4 сакавіка, напярэдадні Дня вясны і прыгажосці, жанчыны-пісьменніцы расказалі пра сябе і новая кнігі.

Валянціна Осіпава родам з Берасцейшчыны, жыве ў г. Бярозе, яна аўтар чатырох паэтычных зборнікаў. Апошні называецца "Папяровы змей". Яна распавяла:

- Я працују пазаштатным карэспандэнтам газеты "Маяк", займаюся культурна-асветніцкай дзейнасцю. На базе бярозаўскага сыраробчага камбінату мы арганізувалі музычна-літаратурны фестываль "Славянскі вянок". Сёлета ў чэрвень ён у чацвёрты раз прымеў літаратораў з Украіны, Польшчы, Славакіі, Харватыі на сваіх пляцоўцы. Са сваімі вершамі я разам з сябрамі выступаю ў школах, універсітэтах і бібліятэках па ўсёй рэспубліцы, супрацоўнічаю з кампаніяй "Будзьма беларусам". Усім творчым жанчынам жадаю здароўя, кахання, сямейнага ладу і натхнення!

Вера Буланда жыве ў Менску і працуе ў тэатры Беларускай драматургіі. Яна - аўтар восьмі зборнікаў вершаў. Нядайна яна выдала кнігу прозы "Найлюбая", прысвечаную сястры Любові.

- Я нарадзілася ў Маскве, - кажа спадарыня Вера, а вучылася ў Мсцілскай сярэдняй школе. У нас у сям'і было трох сястры: Вера, Надзея і Любоў, і два браты Дзмітрый і Аляксандр. У гэтым годзе збіраюся выдаць у Віктара Хурсіка два зборнікі вершаў і апавяданняў пра маіх родных і блізкіх людзей, землякоў і аднакурснікаў. Ужо чатыры гады мы збіраем пастаччыны пасядзелкі. Яны пачаліся ў доме ў Людмілы Хайдараўай, а зараз працягваюцца ў Менску ў літаратурным музей-кватэры Пятруса Броўкі. Жанчынам жадаю шчасця, радасці, штодзённага вясення настрою, каб іх шанавалі і хахалі!

Ларыса Раманава - паэтка і вядучы наўкуковы супрацоўнік Веткаўскага музея, яна родам з Чачэрскага раёна Гомельскай вобласці. У канцы 80-х - пачатку 90-х сп. Ларыса ўзнічала філію "Тутэйшых" - гомельскую "Поўню". Яе кніга "Птушкі і рыбы" выходзіла ў выдавецтве "Беларускі кнігазбор" у 2004 годзе.

- Апошні зборнік мне дапамог выдаць Уладзімір Кацура з Гомеля, - узгадвае спадарыня Ларыса. - Там этнографічныя накіды, прысвечаныя народнай культуры Палесся, а таксама мая аўтарская казка "Кіт". Кніга "Святая вада" друкавалася ў бібліятэчцы часопіса "Дзеяслёў" у 2012 годзе. У ёй - вершы і проза, пераклады з украінскай і нямецкай мовы.

Наш музей, дзе я працую з 1993 года, з'яўляецца найважлівым цэнтрам па вывучэнні ткацтва. У фондах музея знаходзіцца каля 1400 ручнікоў. Эта самая вялікая калекцыя ў свеце рэгіональнага ткацтва. У нас ёсць рукапісныя кнігі 1550 года і 1632 года. Супрацоўнікі музея расказваюць школьнікам пра нашу культуру і традыцыі. Праводзяцца заняткі, прысвечаныя абрарам і рукапісам, створаным у гэтай мясцоўсці.

Таццяна Барысік жыве і працуе ў Магілёве. Сюжэты для сваіх апавяданняў яна бярэ з самога жыцця. Яе вершы, фельетоны, нарысы і апавяданні друкаваліся ў зборніку "Жанчыны выхадзяць з-пад кантролю" (Логіўнаў, 2007), часопісах "Першацвет", "ARCHE", газете "Наша Ніва". Таццяна была ўзнагароджана 2-ой прэміяй імя Гедройца ў 2015 годзе за кнігу апавяданняў "Жанчына і леапард".

- Хачу адлюстраўваць размаітасць фарба

Роднаму слову - гучаць!

Сябры Скідзельскай суполкі таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны актыўна далаучыліся да святкавання Міжнароднага дня роднай мовы.

На працягу тыдня пра-
йшлі разнастайнія мерапры-
емствы ў школах і дзіцячых
садках Скідзеля, сельскагаспа-
дарчым прафесійным ліцэі, у
Скідзельскай гарадской біб-
ліятэцы, Галавацкай сярэдній
школе і літаратурна-краязнаў-
чым музеі вёскі Мількаў-
шчына.

Роднае слова гучала на сустрэчах з вучнямі 6-га класа СШ № 1 Скідзеля і чацвёртакласнікамі другой гарадской школы, якія з першага класа навучаюцца на беларускай мове. Школьнікі гэтых класаў вывучаюць сваю гісторычную і культурную спадчыну, пудоўна размаўляюць па-беларуску і ганарацца tym, што з'яўляюцца "першапраходцамі" на шляху адраджэння роднай мовы.

У час наведвання вучня ю пачатковых класаў у Скідзельскай сярэдняй школе № 3 Таццяня Савянкова нагадала пра гістарычны шлях беларускай мовы, мілагучнасць і прыгажосць яе гучання. Паэтка Тамара Мазур прачытала свае вершы, пазнаміла са сваёй чытанкай-маяланкай "Літарынка". На роднай мове хлопчыкі і дзяўчынкі спявалі песні, гулялі ў народныя гульні, адказвалі на пытанні віктарыны.

краю, пра складаны шлях да незалежнасці і беларускасці. Асаблівая ўвага была звернута на сёлетнюю юблейную па-дзею - святкаванне 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Ва ўсіх была магчымасць паба-чыць старонкі факсімільнага выдання "Бібліі" Францішка Скарыны, а некаторыя вучні нават паспрабавалі прачытаць

Паэтка Тамара Мазур актыўна ўдзельнічала ў святкаванні Дня роднай мовы і за-

рускага слова ў Мількаўшчыне, дзе на свята развітання зімой сабраліся як мясцовых жыхары, так і гості з навакольных вёсак і с Скідзеля

льных весак Гса Скідзеля.
Уздельнікі ўсіх святаў
сустрэч прыйшлі да высновы
што патрэбна імкнутца да таго
каб роднае беларускае слова
гучала шырэй і часцей.

*Тацяна Савянкова
старшина Скідзельської
суполкі ТБМ*

Мовы беларускай абаронцы

19 лютага, пад Міжнародны дзень роднай мовы, чытачы Дварышчанскай сельскай бібліятэкі Лідскага раёна прынялі ўдзел у напісанні агульнацыянальнай дыктоўкі па беларускай мове. Быў абраны адзін з прапанаваных тэкстаў - урываак з твора Янкі Брыля "Усмешка". Тэкст дыктоўкі прачытаала бібліятэкар Марцінеківч Людміла Ўладзіславаўна.

Удзел у дыктоўкі ўзяў старшыня Дварышчанска га выканавчага камітэта Ганевіч Іван Феліксавіч - вялікі аматар беларускай мовы, творчы і ўлюблёны ў беларускі край чалавек. Гасцей Дварышчанскай зямлі ён не толькі вітае па-беларуску, але і цудоўна расказвае пра ўнікальную спадчыну роднага края. Адклінуўліся актыўныя чытачы сельскай бібліятэкі, а менавіта бацькі, якія прыходзяць сюды з маленькімі дзецьмі, маочы час і жаданне прачытаць ім творы беларускіх пісьменнікаў. У гэты дзень не вызначалі пераможцаў і не ставілі адзнакі за работы. Галоўная мэта правядзення дыктоўкі - не ацэнка ведаў, а папулярызацыя беларускай мовы і павышэнне граматнасці людзей.

Дварышчанская зямля - адзін з тых куточкаў нашай краіны, дзе любіць і шануюць матчыну мову, з павагай ставяцца да яе. Таму ў дзень роднай мовы сельская бібліятэка арганізавала сапраўднае свята, літаратурную гасцёню "Мовы беларускай абаронцы", куды былі запрошаны вучні сярэдніх класаў мясцовай школы.

А пачалося ўсё з прыгожай легенды: "Ішлі тры падарожнікі. Ішлі яны тры дні і тры ночы стаміліся, прыселі

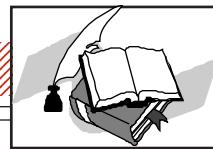
і чуюць - спявае нехта. Прыслухаліся, не жаўранак, не лес шуміць. Трэці падарожнік прыпаў вухам да зямлі і прашаптав:

- Дык гэта ж зямля
наша спявае, наша беларуская
земля. Таму ў нас і песні такія
прыгожыя, і слова мілагуч-

беларуская мова мілагучная, яскравая, жывая, старажытная... Далей удзельнікам празапазадлі прамовінні вітальні

— карыстальнікаў бібліятэкі можна ўпэўнена назваць сучаснымі абаронцамі беларускай мовы.

мовы.
Дар'я Марцінкевіч,
загадчык аддзела
бібліятэчнага маркетынгу
ДУК "Лідская раённая
бібліятэка імя Янкі Купалы".

Памяці Алеся Пісъмянкова

24 лютага 2017 года ў музеі Максіма Багдановіча грамадскасць г. Менска адзначыла 60-годдзе Алеся Пісъмянкова, памерлага ў 2004 годзе. Паэт нарадзіўся 25 лютага 1957 года ў в. Іванаўка Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобласці. У 1964 г. Алеся паступіў у Бялыніцкую сярэднюю школу. У школе ён рана пачаў пісаць верши, але сур'ёзнай увагі ім не надаваў. У 1974-1975 працаў на карэспандэнтам Касцюковіцкай раённай газеты. Тады ж асабістая пазнаёміцца з Аляксеем Пысіным, які прыязджаў на сустречу з чальцамі раённага літаб'яднання. У 1975 г. паступіў на беларуское аддзяленне філалагічнага факультета БДУ, якое скончыў у 1980. У 1980-1982 працаў на карэспандэнтам газеты "Літаратура і мастацтва" з 1982 -

рэдактар аддзела навукі і мастацтва часопіса "Польмі".

З 1990 - намеснік старшыні СП Беларусі. Сярод чытачоў мелі поспех яго зборнікі "Белы камень" і "Чытаю зоры" ... Таксама трэба адзначыць, што паэт быў адным з паспяховых рэдактараў газеты "Літаратура і мастацтва" ...

Вядоўцамі вечарыны быў славуты паэт і журналіст Навум Гальпяровіч. Перад прысутнымі выступілі: Васіль Зуёнак, Віктар Карамазаў, Уладзімір Ягоўдзік, Антаніна Хатэнка, Хрысціна Лялько, Уладзімір і Валянціна Скарынкіны, брат паэта Мікола Уладзіміравіч, які працуе дырэктарам Лапіцкай школы, а таксама жонка паэта Алена Рыгораўна. Таксама перад прысутнымі грайлі славутыя барды Анатоль Кудласевіч і Аляксей

Нежавец.

Было вельмі цікава! Мерапрыемства прашло ў цэплай творчай атмасферы. Трэба адзначыць, што пра юбілей класіка напісалі многія беларускія перыядычныя выданні. Ён праішоў годна.

**Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры.**

Літаратурна-музычныя сустрэчы на Дзятлаўшчыне

Так цёплы і шчыра гасцей могуць сустракаць толькі ў навучальных установах Дзятлаўшчыны. Ды такіх гасцей, як бард і журналіст Зміцер Бартосік, пісьменнік, краязнаўц, гісторык Сяргей Чыгрын і дзятлаўскі грамадскі энтузіяст, былы дырэктар спартыўнай школы ў Дзятлаве Валеры Петрыкевіч.

У сераду, 1 сакавіка, іх з радасцю віталі настаўнікі і вучні Жукоўшчынскай базавай школы імя Ігната Дварчаніна і Гезгалаўскай сярэдняй школы. Настаўнікі і вучні нават і не памятаюць, калі ў іх школах выступалі беларускія літаратары. У юбілейны год беларускага

кнігадрукавання Сяргей Чыгрын распавеў прысутнымі пра гісторыю беларускай кнігі, паказаў рэдкія і арыгінальныя выданні кніг, асабліва ўсіх

зацікаўлі кніжкі-малюткі. А таксама госьці презентаваў сваю кнігу пра Дзятлаўшчыну і яе знакамітых людзей "На радзіме Ігната Дварчаніна". Зміцер Бартосік дапаўніў выступленні Сяргея Чыгрына беларускімі песнямі, распавяддаў пра гісторыю беларускай бардаўскай песні.

Валеры Петрыкевіч знаёміў настаўнікі і школьнікі з творчасцю літаратараў, з тымі добрымі справамі па ўшанаванні пісьменнікаў-землякоў, якія адбываюцца на Дзятлаўшчыне. Акрамя выступленняў госьці праводзілі розныя літаратурныя конкурсы. Асабліва ўсіх зацікаўлюючымі конкурсамі на веданне жывцёвага і творчага шляху беларускіх пісьменнікаў за апошніх 500 гадоў. Усіх здзівіла сваімі ведамі па беларускай літаратуре вучаніца Гезгалаўскай сярэдняй школы Люб'ю Смірнова.

У гэты самы дзень Зміцер Бартосік, Сяргей Чыгрын і Валеры Петрыкевіч наведалі вёску Зачэліцы, дзе нарадзіўся заходнебеларускі паэты Гарасім Прамен, Пяцрусь Граніт і Васіль Струмень. Госці ўсклалі кветкі да мемарыяльнага каменя і шыльды гэтым паэтам, якія былі ўстаноўлены лягтасць у цэнтры вёскі.

**Барыс Баль,
Беларускае Радыё
Рацыя, Дзятлаўскі раён.**

Адышоў у лепшы свет Яўген Петрашэвіч

У Гародні 11 сакавіка не стала беларуская кампазітара, педагога, паэта, мастака, былога кіраўніка фальклорнага ўзорнага ансамбля "Гарадзенская дударыкі", актыўнага сябра ТБМ, шырага беларуса і добрага чалавека Яўгена Петрашэвіча.

Яўген Петрашэвіч нарадзіўся ў 1930 годзе ў вёсцы Падбараны Мастоўскага раёна. З сlyннага Гудзевіцка-Лунненскага гнязда. Скончыў Менскую музычнае вучылішча. Працаўваў настаўнікам музыкі, акампаніятарам Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

У разны час Яўген Петрашэвіч кіраваў аркестравымі групамі пры народным ансамблі "Нёман", "Вянок". Быў кіраўніком дзіцячага ўзорнага фальклорнага ансамбля "Гарадзенская дударыкі", які неаднечы выступаў у Польшчы, Літве, Францыі, Нарвегіі, Швецыі. У Гданьску ансамбль атрымаў Гран-Пры "Złoty Kogucik".

За сваё жыццё Яўген Петрашэвіч выдаў зборнікі вершаў "Пасынкі", "Віншаванкі", "Байдзікі-непазіхайкі", "Балада пра Грунвальд", "Сказ пра Каложу". Напісаў цыкл песень-балад на гісторычную тэму Яна Чачота, зборнік песень "Беларускія вясёлкавыя край", песеннікі "Спявайце, братцы, спявайце" і "Пяшчотнасць".

Як мастак Яўген Петрашэвіч з'яўляецца аўтарам гранітнай скульптуры ў гонар заснавання вёскі Гудзевічы Мастоўскага раёна, драўлянай скульптуры "Вікінг" у Даніі, за якую атрамаў медаль вікінгай.

Выказываем спачуванні родным і блізкім, сябрам і паплечнікамі з нагоды страты сапраўднага Беларуса.

У Беларусі адзначылі 75-годдзе Міхася Ткачова

10 сакавіка, у пятніцу, споўнілася 75 год з дня нараджэння грамадскага і палітычнага дзеяча, першага старшыні Беларускай сацыял-дэмакратычнай Грамады - цяпер Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) - выдатнага археолага, галоўнага рэдактара Беларускай Энцыклапедыі, прафесара Міхася Ткачова.

На менскіх Усходніх могілках паплечнікі Міхася Аляксандравіча, ветэраны партыі, партыйная моладзь і землякі з Мсціслава ўсклалі вянок і кветкі на магілу М. Ткачова.

Активісты Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамады) наведалі Мсціслаў, дзе ўсклалі кветкі калі шыльды першаму старшыні Беларускай сацыял-дэмакратычнай Грамады (цяпер БСДП).

Шыльда знаходзіцца ў самым цэнтры горада на будынку былой школы, у якой вучыўся Міхася Ткачоў. Надпись на шыльдзе такі: "У гэтым будынку з 1949 па 1959 год вучыўся грамадска-палітычны дзеяч, доктар гістарычных наўук, прафесар Міхася Ткачоў".

75 гадоў ад нараджэння славутага навукоўцы і грамадскага дзеяча Міхася Ткачова адзначылі гарадзенцы. Круглы стол, ускладанне кветак да мемарыяльнай шыльды гісторыка і выкладчыка правялі студэнты ўніверсітэта.

Сябры БСДП з Гародні ўшанавалі памяць Міхася Ткачова ўскладаннем кветак да мемарыяльнай дошкі на дому

У Гародні, у якім з 1978 па 1989 год жыў выбітны беларускі наўуковец.

Пазней сябры БСДП прынялі ўдзел у вечарыне, прысвечанай 75-годдзю з дня нараджэння Міхася Ткачова, якую зладзіў "Цэнтр гарадскага жыцця", дзе паплечнікі і сучаснікі дзяліліся сваімі ўспамінамі з прысутнымі маладымі людзьмі.

Паводле СМІ.

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Той чалавек, які праходзіў праз катаванні і вытрымліваў іх, лічыўся апраўданым, а хто не вытрымліваў - вінаватым. Толькі ў 1215 г. Латэрэнскі сабор гэту практику забараніў.

Цэнтрамі адукцыі і культуры былі ў раннім Сярэднявеччы толькі цэрквы, кляштары (манастыры) і манастырскія школы. Пры манастырах існавалі бібліятэкі і майстэрні па перапісанні кніг - "скрыторы". Тут адукаваныя манахи перапісвалі біблійныя тэксты, творы старажытных філософіяў і паэзіі.

У манастырскіх і прыходскіх школах вучылі хлопчыкаў ва ўзросце ад сямі гадоў. Тэрмін вучобы - 7 або 8 гадоў. Тут выкладалі пісьмо, чытанне, спевы, лацінскую мову, арыфметыку, тэалогію, астрономію і тэорыю музыки (гармонію). Пазней у гарадах узніклі і свецкія школы на чале са свецкім настаўнікам (магістром). Некаторыя вучні нават ездзілі з горада ў горад, каб паслухуць лекцыі найбóльш видомых настаўнікаў. Такіх вучняў называлі "вандрóўнымі шкалярамі".

У XI-XII стст. у вялікіх гарадах узніклі новыя наукальныя ўстановы - *універсітэты*. Першы з іх адкрыўся ў XI ст. у гарадзе *Балоні* (Італія). Выкладанне ў ім ішло на мове каталіцкай царквы - лаціне. Сярод факультэтаў самым прэстыжным быў багаслоўскі (тэалагічны) факультэт, дзе вучылі будучых святароў і філософіяў. Асноўная форма наукальня - лекцыі і дыспуты, сумесныя абмеркаванні складаных і спроччных пытанняў пераважна багаслоўска-тэалагічнага характару.

У X-XI стст. значна ўмацоўваецца ўплыў царквы і ў Візантый. Складаўся трывалы хаўрус царкви і дзяржавы, прычым, у адрозненіе ад Захадніх Еўропы, царква тут залежала ад свецкай улады. Выбары патрыярха непасрэдна залежалі ад каралеўскай улады, мелі сваю незалежную дзяржаву і праводзілі самастойную палітыку, асабліва ў часы феадальнай раздробленасці. У IX і X стст. паміж рымскімі папамі і канстанцінопальскімі патрыярхамі пачалося змаганне за душы тых жыхароў Еўропы на Поўначы і Усходзе, якія прынялі хрысціянства. Канфлікт заканчыўся тым, што ў 1054 г. Рымскі Папа і канстанцінопальскі патрыярх пракляі і адлучылі ад царквы адзін аднаго. За заходній царквой канчаткова замацавалася называе "каталіцкая", што азначае

скай мовай у набажэнстве і кірылічным алфавітам, што значна пашырыла культурны ўплыў хрысціянства сярод славянскіх народаў.

3. Царкоўны раскол 1054 г. і ўзмацненне каталіцкай царквы ў Заходній Еўропе

Царкоўны раскол 1054 г.

Пачатак падзелу хрысціянства на дзве плыні - усходнюю і заходнюю - пачаўся пасля падзелу адзінай Рымскай імперыі на дзве. Усходній (візантыйскі) царквой кіраваў канстанцінопальскі патрыярх, які залежаў ад імператара. Ён таксама быў першай епархам новых хрысціянскіх цэрквей, што ўзніклі на тэрыторыях, дзе жылі ўсходнія і частковая паўднёвія славяне. Але не ўсе ўсходнія хрысціяніне падпарадкоўваліся Канстанцінополю. Існавалі і іншыя незалежныя ўсходнія (праваслаўныя) цэрквы, якія называліся "аўтакефальнымі", на чале са сваімі патрыярхамі. З цягам часу іх колькасць павялічвалася і цяпер дасягнула 15. Ужо ў IV ст. існавалі, акрамя Канстанцінопальскай, *Алехандрыйскай*, *Антыхійскай* і *Іерусалімскай* цэрквей.

У Заходній Еўропе хрысціян узначалілі рымскія папы, якія ў меншай ступені залежалі ад каралеўскай улады, мелі сваю незалежную дзяржаву і праводзілі самастойную палітыку, асабліва ў часы феадальнай раздробленасці. У IX і X стст. паміж рымскімі папамі і канстанцінопальскімі патрыярхамі пачалося змаганне за душы тых жыхароў Еўропы на Поўначы і Усходзе, якія прынялі хрысціянства. Канфлікт заканчыўся тым, што ў 1054 г. Рымскі Папа і канстанцінопальскі патрыярх пракляі і адлучылі ад царквы адзін аднаго. За заходній царквой канчаткова замацавалася называе "каталіцкая", што азначае

"сусветная", а за ўсходнія - "праваслаўная", што значыць "царква правільнай веры", або "артадаксальная". Даволі часта каталікі называлі праваслаўных "схізматыкамі" (ерэтыкамі). Узніклі і замацаваліся і пэўныя адрозненні паміж гэтымі плыніямі.

Так, каталікі лічаць, што Святы Дух сыходзіць ад Бога-Айца і Бога-Сына (Хрыста), а праваслаўныя - што толькі ад Бога-Айца. У каталіцтве ёсць догмат пра чысцець (чицылічча), а ў праваслаўі яго няма. Каталікі лічаць сваёго лідара - Рымскага Папу - цалкам непагрэшным у пытаннях веры і маюць толькі адзін рэлігійны цэнтр - *Ватыкан*. У праваслаўных няма адзінага кіраўніка і адзінай духоўнай Сталіцы. Каталіцкія святары не маюць права мець сям'ю і ўступаць у шлюб (цэлібат), а праваслаўныя святары (за выняткам "чорнага" манастыра) сям'ю маюць. У каталікоў ёсць каталіцкія манасціры і манчы і манчы культа Багародзіцы, а праваслаўныя гэтага не маюць. У касцёле няма іканастаса, але ёсць шмат скульптур, чаго не скажаш пра праваслаўную царкву. У каталіцкіх храмах гучыць арган, людзі сядзяць на лаўках, часам стаяць і моляцца на каленях. Людзі ў праваслаўнай царкве звычайна стаяць, і тут спяваете царкоўны хор, але музычны інструмент не гучыць. Як святары, так і манахі маюць адрозненія царкоўныя (касцельныя) строі.

Узмацненне каталіцкай царквы ў XII-XIII стст.

Вялікую ролю ў гэтым адъ

сягала велізарных аўт'емаў. Волю Папы даводзілі да вернікаў не толькі святары, але і манасціры.

4. Крыжовыя паходы

Крыжовымі паходамі называюць ваенныя паходы заходне-еўрапейскіх хрысціян з мэтай забраць у мусульман галоўную хрысціянскую святыню ў Святой Зямлі (Палесціне). Іх удзельнікі нашивалі на свае плащчы крыжы - сімвалы хрысціянства. Арганізатарамі крыжовых паходаў былі рымскія папы.

Пачатак крыжовых паходаў адлічваюць з 1096 г. (пачатак першага паходу), а заканчваюць або ў 1270 г. (апошні восъмы паход), або ў 1291 г., калі мусульмане захапілі апошнюю крыжацкую цвердзь на Усходзе - горад *Акры*. Рымскія папы таксама арганізоўвалі крыжовыя паходы супраць ерэтыкоў і нават супраць непакорных ім каралёў. У XIV і XV стст. адбываліся крыжовыя паходы і супраць туркіў-асманаў.

Пачалося ўсё ў французскім горадзе *Клермоне* ў лістападзе 1095 г., дзе пераднатоўпам вернікаў пасля царкоўнага сабора выступіў Рымскі Папа *Урбан II*. Ён заклікаў прысутных дапамагчы Візантый, "на якую напалі падступнáя мусульмане", і вызваліць ад іх хрысціянская святыня ў Палесціне. Усім удзельнікам ён падбягаў вызваленне ад грахоў, а тым, хто загіне - вечнае жыццё ў раі. Яго ідэю ўсё падтрымалі і вырашылі ісці ў паход.

Вясной 1096 г. тысячы сялян, узброенных сякерамі, кіямі і косамі, рушылі ў паход, па дарозе рабуючы мясоўых жыхароў, бо не мелі з сабою харчоў. Калі яны дабраліся да Канстанцінополя, візантыйцы перавезлі іх у Малую Азію. Мясоўвая войскі мусульман іх або перрабілі, або забралі ў палон.

Тады рушылі на вайну добра ўзброенныя феадалы, малодыя сыны ўласнікаў феадаў, якія не мелі права на спадчыну бацькі, каб захапіць сабе ўласніць у заваяваным краі. Імператар Візантый *Алексей Комнін* прымусіў іх даць яму прысягу вернікаў і толькі тады перавёз іх у Малую Азію. У 1097 г. крыжаносцы разам з візантыйцамі захапілі Нікею, якая зноў пачала належыць Візантый. Пасля войска крыжаносцаў прыйшло ў *Кілікію*, дзе жылі хрысціяне і хутка захапіла яе. Потым крыжаносцы падзяліліся на два атрады, якія пайшлі ў розныя бакі: адны на Эдэсу, другія - на *Антыхію* ў Сірыі. Эдэсу, дзе жылі армяне, занялі без бою, і тут узнікла першая дзяржава крыжаносцаў - *графства Эдэскае*.

Антыхія абаранялася больш за сем месяцаў; яе захапілі ў чэрвені 1098 г. у выніку здрады некаторых абаронцаў

Алег Трусаў

Гісторыя сярэднявечнай Еўропы (V - XV стагоддзі)

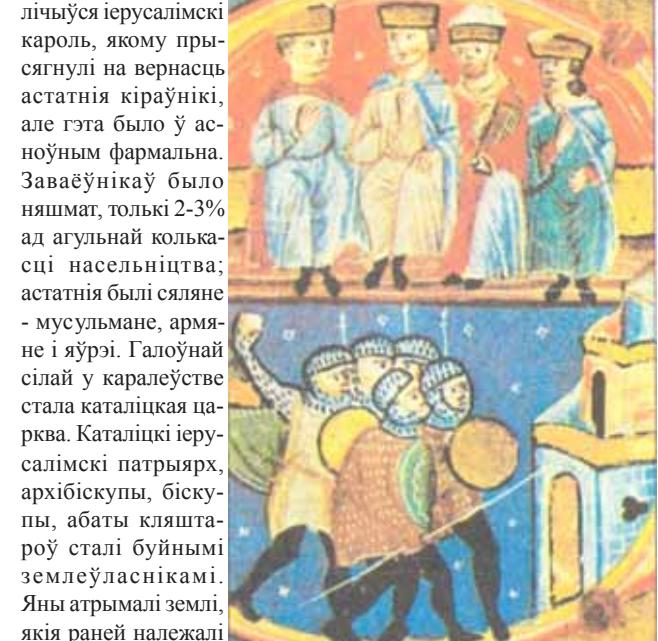
Захоп Іерусаліма крыжаносцамі Першага паходу. Мініяцюра з сярэднявечнага рукапісу.

горада. Тут узнікла другая крыжацкая дзяржава - *Антыхійскае княства*. Частка крыжаносцаў на чале з *Раймондам Тулускім* пайшла далей - на Іерусалім. 7 чэрвеня 1099 г. горад быў абложаны, а 15 ліпеня - узяты штурмам. Пераможцы заблі ўсіх мусульман і ўідзеяў. Толькі ў мячэці Амары было забіта каля 10 тысяч чалавек. Узнікла трэцяя, самая галоўная крыжацкая дзяржава - *Іерусалімскае каралеўства* на чале з *Готфрыдам Булонскім*. Пазней крыжаносцы з дапамогай Венециі захапілі прыбярэжныя ліванскія гарады і стварылі чацвёртую дзяржаву - *Трыальскае графства*. Валоданні крыжаносцаў выцягнуліся вузкай паласой па берагах Міжземнага мора прайгласцю каля 1200 км. Галоўным кіраўніком тут лічыўся іерусалімскі кароль, якому прысягнулі на вернасць астатнія кіраўнікі, але гэта было ў асноўным фармальна. Завеёнікі было няшмат, толькі 2-3% ад агульнай колькасці насельніцтва; астатнія былі сяляне - мусульмане, армяне і ўзрэ. Галоўнай сілай у каралеўстве стала каталіцкая царква. Каталіцкі іерусалімскі патрыярх, архібіскупы, біскupy, абаты кляштароў сталі буйнымі землеўласнікамі. Яны атрымалі землі, якія раней належалі мусульманаму і частковая праваслаўнаму духавенству, а таксама земельныя падарункі ад свецкіх сеньёраў.

Аднак у другой палове XII ст. сітуацыя для крыжаносцаў на Усходзе вельмі пагоршылася. Другі крыжовы паход (1147-1149 гг.) не прынёс хрысціянскім уладарам на чале з французскім каралём *Людовіком VII* жаданых вынікаў. А ў 80-я гады XII ст. мусульманскін землі, якія межавалі з крыжацкімі дзяржавамі, трапілі пад уладу егіпецкага султана *Салах-ад-Дзін (Саладзіна)*. Яго войска з ліпеня 1187 г. разбіла войска крыжаносцаў і ўзяло ў палон іерусалімскага караля, якога давялося выкупляць за 200 000 златых гроши. Самым моцным быў орден тамплераў, які меў 18 уласных крэпасцяў цвярдзяняў. У гарадах, што належалі крыжаносцам, перава-

Манасікі-францысканкі. Мініяцюра XV ст.

Сцэны Другога крыжовага паходу. Мініяцюра з сярэднявечнага рукапісу.

вікам VII жаданых вынікаў. А ў 80-я гады XII ст. мусульманскін землі, якія межавалі з крыжацкімі дзяржавамі, трапілі пад уладу егіпецкага султана *Салах-ад-Дзін (Саладзіна)*. Яго войска з ліпеня 1187 г. разбіла войска крыжаносцаў і ўзяло ў палон іерусалімскага караля, якога давялося выкупляць за 200 000 златых гроши. Самым моцным быў орден тамплераў, які меў 18 уласных крэпасцяў цвярдзяняў. У гарадах, што належалі крыжаносцам, перава-

Манах у скрыпторый.

(Працяг у наступным нумары.)

"Нават разбураны, горад выглядае еўрапейскім"
(Магілёўцам паказалі іхні горад у вайну)

5 сакавіка ў Магілёве скончылася ўнікальная выставка "Невядомы Магілёў: горад на фотаздымках 1941-44 гг." Нягледзячы на даволі спілую рэкламу, выставка выйшла на першое месца па папулярнасці ў горадзе (нават, відаць, і за апошняя некалькі год), яна зацікаўіла не толькі вузкае кола аматараў гісторыі, але і вялікую колькасць звычайных жыхароў горада!

Горада. Магілёўская суполка ТБМ імя Скарыны ладзіла аж дзве экспкурсіі (28 студзеня і 25 лютага) на гэту выставу. Экспкурсіі праводзіў сябра нашай арганізацыі, супрацоўнік музея Яўген Балбераў. Дык чым жа так зацікавіла магілёўцаў гэтая фотавыставка? Чым яна прывабіла столькі народу глядзець на старыя фота? А прычына не толькі ў тым, што ў Магілёве расце цікаўнасць да сваёй гісторыі, але і ў тым, што на фотаздымках - страчаная архітэктурная спадчына нашага стара-жытнага горада.

Трэба ўлічыць, што ў мірныя даваенныя часы здымальца на вуліцах гарадоў у СССР было фактычна забаронена. Даваенныя здымкі вялікая рэдкасць, бо далёка не ў кожнага грамадзяніна меўся фотаапарат, ды і не кожны на-важыўся б адкрыта здымальцу архітэктуру ў 30-я гады. Унікальнасць выставы у тым, што аўтары работ - нямецкія вайскоўцы. Лёс склаўся так, што менавіта нямецкія акупанты ненаўмысна захавалі для нас стары Магілёў. І дзякуючы іх здымкам мы можам патрэбнай архітэктуры да сучаснасці.

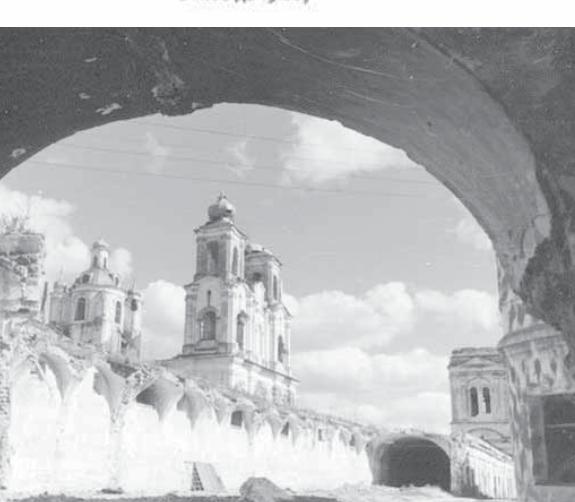
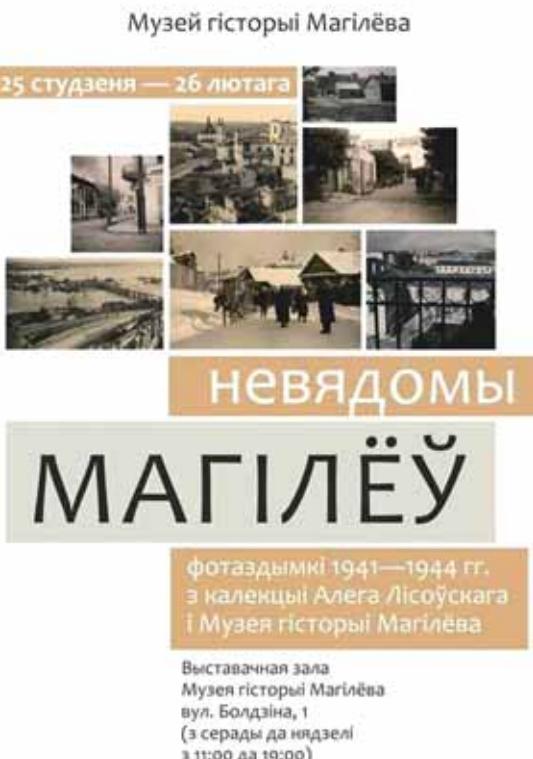
Выставу арганізаваў музей гісторыі Магілёва. Фотаздымкі прадстаўленыя з калекцыі Алега Давіда Лісоўскага і фондаў Музея гісторыі Магілёва. Гэта вынік некалькіх гадоў руплівай працы па зборы фотаздымкаў калекцыянарам Алегам Давідам Лісоўскім. Былы магілёвец, Алег Лісоўскі раз жыве і працуе ў Германіі. Лісоўскі пікае ў архівах і пры-

ватных калекциях не только
фотаздымкі Магілёва, але і усё,
што датычицца яго гісторыі, і
за свае ўласныя гроши набыва-
вае іх. Старшыня Магілёўскай
гарадской арганізацыі ТБМ,
краязнаўца і гісторык Алег
Дзьячкоў таксама дапамагаў
Алегу Лісоўскаму ў пошуках і
набыцці фотаздымкаў, як і
дзясяткі іншых неабыкавых
магілёўцаў

Зробленыя німецкімі вайскоўцамі ў нашым горадзе падчас акупацыі, фотаздымкі і нават аэрафотаздымкі з самолётаў-выведнікаў на выставе былі прадстаўлены ў розных памерах - ад стандартных фак-сімільных копіяў да раздрукаваных у вялікім фармаце. На экспанатах паказана гарадская архітэктура, пашкоджаная бамбаваннем, але да разбурэння, калі яшчэ не было моцных бамбёжак, цяжкіх баёў за вызваленне горада, якія нанеслі першыя вялікія страты гарадскому абліччу. Ну і канечне да ўсіх "зачы-

жылое зодчества" - "стак" горада (канець 50-х, а потым 1975-85 гадоў), калі дзеля "свя-
тлай будучыні" савец-
кая ўлада знішчала рэ-
шткі старажытнага Магілёва,
якія трапілі пад
савецкую ідэалагіч-
ную перабудову.

торних магіл'ёуских храмаў і касцёлаў надавалі гораду адметнасць. Касцёл св. Ксаверыя і гасцініца "Францыя" знаходзіліся насупраць магіл'ёускага драмтэатра. На адным з фота на заднім плане - выява Ратушнай плошчы. Від на цэнтр горада з-за Дняпра - бачны Спаскі і Богаяўленскі храмы, відаць і Быхаўскі базар. На фотаздымках дакументальна зафіксаваныя трагедыі, з якімі сутыкнуліся гараджане падчас акупацыі гітлеравцамі. Здымак "Патоп на Дубравенцы 10 красавіка 1942 года" - "магіл'ёускае цунамі" - трагедыя на Дубравенцы, што здарылася 10 красавіка 1942 года і забрала

сотні чалавечых жыццяў

На выставе можна выразна адчуць і трагедыю народу Беларусі, горада, асобных людзей, калі ў жыццё надыхо-дзіць вайна, усе тыя жахі і вы-прабаванні, што з ёй звязаныя, розныя бакі гарадскага ваенага жыцця. Сярод фотаздымкаў ёсьць выявы масавага публічна-га смяротнага пакарання на Савецкай плошчы. Бачым фотаздымкі з габрэямі, якім на-канавана праісці праз Хала-кост - няволынкамі гета на вулі-цах горада. Разбураныя буды-нкі і масты, чорныя ад кура-дыму пажараў дамы - рэаліі акупаванага горада, поўнае не-бяспекі жыццё.

Вядома ж, гэтыя здым-

кі янусьць цяжкі адбітак жудас-
най вайны. Яны сталі помнікам
не толькі стражданым славутас-
цям даўніны, але і стражданым
людскім жыццям. Гэта выставка
пра нашу гісторыю і нашу тра-
гедыю. Яе наведалі шмат магі-
ллёўцаў, што памятаюць часы
акупацыі. Некаторыя знаходзі-
лі дамы, у якіх раней жылі, дра-
ры, дзе гулялі ў дзяцінстве.

На выставе, акрамя фо-
таздымкаў, была і невялічкая
экспазіція некаторых рэчаў
тых часоў. Акрамя гэтай калек-
цыі Алег Лісоўскі абяцае пада-
раваць роднаму Магілёву пе-
ракладзеную ім кнігу ўспамі-
наў былога гітлераўскага салда-
та, які знаходзіўся ў палоне ў
городзе з 1944 па 1949 год.

Не так даўно Алег Лі-
соўскі знайшоў яшчэ 28 уні-
кальных, непаўторных здым-
каў нашага горада з 1914 года,
яшчэ да Першай сусветнай вай-
ны. Амаль кожны здымак зяў-
ляеца не толькі гістарычнай,
але і мастацкай каштоўнасцю,
бо ўяўляе сабой узор фотамас-
таца. Гэты скарб каштуе не-
малыя грошы: Алег і музей гіс-
торыі Магілёва звярнуліся па-
дапамогу да жыхароў і зараз
ідзе збор неабходнай колькасці
грошай.

Вялікую і вельмі каштоўную працу зрабіў Алег, і гэта выклікае захапленне. Магіллёўцы вельмі ўдзячныя яму за яго руплівую працу.

Наталля Шамянкова,
сакавік 2017 г.

Даглядчык магілёўскага часу

Людзі розных прафесій жывуць у Магілёве - бухгалтары, прадаўцы, настаўнікі, лекары, артысты, і ўсе маюць у сваёй справе калег і магчымасць прафесійных стасункаў. І толькі Генадзь Галоўчык у абрацілі спрабе ўнікальны - ён адзіны ў Магілёве "даглядчык гарадскіх гадзіннікаў". Менавіта яго запрасіў на сустэречу з магілёўскай суполкай ТБМ і яе прыхільнікамі старшыня Алег Дзяячкоў. Генадзь падрабязна і вельмі цікава распавяў нам, як пачыналася яго захапленне, чым займаецца зараз, а таксама падзяліўся планамі на будучыню.

У далікім 1983 годзе ўчарашні школник Генадзь прыехаў з Берасцейскай вобласці ў Магілёўскі машынабудаўнічы інстытут працягваць адукцыю. Тут, у Магілёве, пабраўся шлюбам і застаўся працаваць інжынерам-зваршчыкам. Але неабходнасць вырашаць знакамітае "кватэрнае пытанне" змяніла ягоную прафесію а можа, і дэс-

У дзяцінстве Генадзь, як многія хлопчыкі, бавіў час, разбіраючы гадзіннікі, бо ні "ЛЕГА", ні кампьютару не было, ды ўвогуле цацкамі савецкіх дзетак не закідвалі. Зразумела, гадзіннікамі майстрам ён стаў не адразу - так склаліся абставіны яго жыцця.

Новому "жыхару" на вежы Ратуши далі імя Марієлау - "чалавек, які славіць Магілёў". А супрацоўнікі музея его клічуць па бацьку - Генадзевічам. Механічная фігура гарадскога гарніста з'яўляецца на Ратушы тройчы на суткі: а 12-ай гадзіне дня; а 8-ай гадзіне вечара (сімволіка гэтага выхаду звязана з сімволікай лічбы 8, як знаку бясконцасці); трэці раз - у тую хвіліну, калі над Магілёвам садзіцца сонца.

Паведаміў нам наш цікавы госьці і пра свае творчыя планы. Плануецца, што ў хуткім часе механічны гарніст пачне "размаўляць". Ён зможа расказаць аб сваім стварэнні, аб гісторыі горада і надзеях яго жыхароў, бо многае бачыцца яму з вышыні птушынага палёту. Магіслаў будзе гаварыць голасам свайго стваральніка на роднай беларускай мове, а прыводзіць у дзеянне акустычны механизム, размешчаны ў яго корпусе, будзе спецыяльная кнопкa. У перспектыве

Літнія школа і творчыя сесіі
гэта будзе цэлая клавіатура і
Магісляў зможа гутарыць.

"Музыка без межаў": мастацкія вобразы айчынных рок-выкананіццаў

Беларускія рок-музыканты залілі пра сібе, як пра мастакоў яшчэ ў пачатку 80-х гадоў мінулага стагоддзя. І гэта не выпадкова: многія з іх былі выпускнікамі, напралад, мастацкай вучэльні імі Глебава (як напрыклад, удзельнікі тагачаснай "Мроі" Лявон Вольскі і Ўладзімір Давыдоўскі) альбо студэнтамі Менскага тэатральна-мастацкага інстытута (удзельнікі гурта "Бонда" Ігар Варашкевіч, Янка Маркаў і Сяргеў Кныш), Беларускай акадэміі мастацтваў (лідар гурта "Zygmunt VAZA")...

Таму ў творчым бага-

стальных гледачоў цікавілася жывапіснымі творамі Лявона Вольскага, сярод якіх наведальнікі асабліва вылучалі палатно Лявона "Дрэва радасці і сумы". Нажаль, музыкант у гэты дзень быў заняты ў іншых праектах, таму не змог удзельнічаць ні ў афіцыйнай частцы выставы, ні ў музычнай...

Але адсутніць Лявона Вольскага кампенсавалася экспрэсіўнымі музычнымі сэтамі Юрыя Стыльскага - лідара гурта "Дай Дарогу!", фолк-апрацоўкамі і аўтарскімі кам-

жы гэтых музыкаў назапасілася багата твораў выяўленчага мастацтва, якія было вырашана прапанаваць для азнямлення прыхільнікам беларускай рок-музыкі пад час выставы "Музыка без межаў", адкрыццё якой з аншлагам адбылося не так даўно ў сталічнай культурнай прасторы "ЦЭХ". Ініцыятарамі яе правядзення сталі Еўрарадыё, БМАГрупп і грамадская ініцыятыва "Музыка без межаў".

Экспазіцыя выставы пазнаёміла першых наведальнікаў з алейнымі творамі лідера гурта Znich Аляксандра Таболіча, некаторыя з якіх ён выкарыстоўваў для афармлення сваіх музычных дыскіў у стылі pagan-metal, з палатном з рысамі аўтапартрэта "Лістапад" лідера "Крамы" Ігара Варашкевіча, фантастычнымі эцодамі барабаншчыка гурта "Re likt" Аляксандра Дземіденкі.

Аматары беларускай рок музыкі адкрывалі для сябе сюрэралістычныя палотны лі-

дара гурта "Дай Дарогу!" Юрыя Стыльскага, знаёміліся з узорамі мастацтва плаката ад Сяргея Скрыпнічэнкі - лідара гурта "Zygmunt VAZA", з яркімі і кшыццярадаснымі палотнамі Андруса Такінданга - фронтмена гуртоў Recha, Наготніца. З усімі гэтымі музыкантамі-мастакамі іх прыхільнікі моглі напрасту паразмаўляць наконт іх музыкі і жывапісу, зрабіць з музыкантамі сэлфі на фоне іх жывапісных палотнаў.

Шмат маладых і больш

пазіцыямі на фальклорныя тэмы Алега Хаменкі ("Палац"), баладамі і рок-кампазіцыямі ў акустычным выкананні Ігара Варашкевіча, які зрабіў сюрприз сваім прыхільнікам - выканаў трэцюю частку знакамітага "бондаўска-крамаўскага" хіта "Стэфка" - "Стэфка. Праз 30 год", а таксама на біс - баладу "Падае даждж".

Пасля перапынку наведальнікаў выставы "Музыка без межаў" чакаў працяг музычнага сэту, ужо ад Андруса Такінданга і гурта "Re likt". Нягледзячы на запознены час, слухачы ўпадабалі выступы музыкантамі-мастакоў і аддзячылі шчырымі аплодысментамі за незвычайнай ўражанні і добрыя настроі!

Выставка будзе дзейнічаць да 19 сакавіка на выставачнай плошчы культурніцкай прасторы "ЦЭХ" (вул. Каstryчніцкая, 16).

Кошт білета - сімвалічны.

Анатоль Мяльгуй.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даўіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: naszaslova@tut.by

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная камегія:

Алена Анісім, Юрасія Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
Павел Сцяпко, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://naszaslova.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Паэты злучаюць душы

Гэта адчула Таццяна Беланогая падчас стварэння паэтычна-музычнага дыска "Матылён" на вершы Яўгеніі Янішчыц. Яго прэзентацыя адбылася ў рамках кампаніі "Будзьма беларусам!" у менскай бібліятэцы імя Пушкіна ў Міжнародны дзень роднай мовы.

На вечарыну быў запрошаны літаратары, якія сябравалі з Яўгеніяй Янішчыц. "Яе называлі "палескай ластаўкай", - узгадаў гісторычны пісьменнік і паштальон Леанід Дайніка, які працаў з пашткай у рэдакцыі "Сельскай газеты". Хрысціна Лялько

Шэсць гадоў доўжылася праца над зборам матэрыялу, апрацоўкай і дызайном дыска. Рэдактарам тэкстаў быў Зміцер Саўка. Спявачка наведала вёску Парэчча Пінскага раёна, дзе вучылася ў школе Яўгенія Янішчыц, і музей, створаны там.

Таццяна Беланогая нарадзілася ў Менску, а дзяяціцца яе прайшло ў Маладечне. Яе мама Зоя Іларыёна - лекар-педыятр, тата Аляксей Аляксандравіч - інжынер. Пасля заканчэння СШ № 6 у 2002 годзе адкорана дзяўчына паступіла на прыродазнаўчы факультэт Беларускага педуніверсітэта імя Максіма Танка. У тых часах яе вельмі ўразіў верш Я. Янішчыц "Жораў - ты, а я - сініца", які быў надрукаваны ў газеце "Пераходны ўзрост". Праз гады ён застаўся вельмі актуальным для бардайскай спявачкі і вось увайшоў у новую кружэлку.

Абаяльная і далікатная выкананіца верш сваёй сяброўцы. Анатоль Іванавіч Бутэвіч успомніў сярэдняе пакаленне філфакаўцаў (Алесія Разанава, Яўгенію Янішчыц, Генрыха Далідовіча), для якіх чыталі лекцыі Ніл Гілевіч, Алег Лойка, Сцяпан Александровіч і Альесь Адамовіч. У памяці сяброў Яўгенія засталася сонечным чалавеком.

У створаных песнях сышліся шляхі адкрыты і даверлівы споведзі Яўгеніі Янішчыц і чуйнай спявачкі. "Таццяна патрапіла ў высокую танальніцу Жэнінай пазэй", - адзначыў на вечарыне пісьменнік Васіль Аляксееўіч Жуковіч. Пранікнёныя слова песні закрунулі прысутных:

"Чую твою жаўруковую музыку
У склошаных травах мурожных,
Мова! Як сонца мае беларускае,
Ты свецішся словамі кожнымі.
Цябе і заворвалі, і закопвалі.
І ўсё ж насы прыдкі праз гора
Данеслі да нас цябе, родную, цёплую,
Жыюю і непаўторную."

Складанка на вершы Яўгеніі Янішчыц з'явілася яшчэ ў 2016 годзе, і аўтарка прадставіла яе на фестывалі беларускай культуры ў Іркуцку. Пасля выхаду альбома "Матылён" у жыцці Таццяны адбылася лёсавызначальны перамены - яна стала жонкай Змітра Дайнікі і адчула яго шчырую падтрымку.

Эла Дзвінская,

фота аўтара.

1. Таццяна Беланогая - Дайніка з мату-

ліяй.

2. Дыск на вершы Яўгеніі Янішчыц.

Аўтары цалкам адказныя за падбор

і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 13.03.2017 г. у 17.00. Замова № 422.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 1,24 руб., 3 мес.- 3,72 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.